

Lietuvos sveikatos sistema tarptautinių rekomendacijų kontekste

*Lithuanian health care system in the light of international
recommendations*

Dr. Mindaugas Štelemėkas

LSMU MA Visuomenės sveikatos fakulteto Sveikatos tyrimų
instituto vadovas

2018-05-25

Pranešimo struktūra

- I. Lietuvos sveikatos strategijos ir tarptautinių rekomendacijų sugretinimas*

- II. Tikėtinos gyvenimo trukmės rodiklis kaip svarbiausias vertinamasis kriterijus: alkoholio kontrolės politikos pavyzdys*

Lietuvos sveikatos 2014–2025 metų strategija

PAGRINDINIS TIKSLAS	Lietuvos sveikatos 2014–2025 metų strategijos pagrindinis tikslas – pasiekti, kad 2025 m. šalies gyventojai būtų sveikesni ir pailgėtų jų gyvenimo trukmė, pagerėtų gyventojų sveikata ir sumažėtų sveikatos netolygumai			
PAGRINDINIS RODIKLIS	Lietuvos gyventojų vidutinė būsimo gyvenimo trukmė (iki 2025 m. pasiekti, kad Lietuvos gyventojų vidutinės būsimo gyvenimo trukmės riba būtų 77,5 metų amžius)			
TIKSLAI	1. Sukurti saugesnę socialinę aplinką, mažinti sveikatos netolygumus ir socialinę atskirtį	2. Sukurti sveikatai palankią fizinę darbo ir gyvenamąją aplinką	3. Formuoti sveiką gyvenimą ir jos kultūrą	4. Užtikrinti kokybišką ir efektyvią sveikatos priežiūrą, orientuotą į gyventojų poreikius
UŽDAVINIAI	1.1. Sumažinti skurdo lygį ir nedarbą	2.1. Kurti saugias darbo ir sveikas buitines sąlygas, didinti prekių ir paslaugų vartotojų saugumą	3.1. Sumažinti alkoholinių gėrimų, tabako vartojimą, neteisėtą narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimą ir prieinamumą bei azartinių lošimų, kompiuterinių žaidimų ir pan. prieinamumą	4.1. Užtikrinti sveikatos sistemos tvarumą ir kokybę, plėtojant sveikatos priežiūros technologijas, kurių efektyvumas pagrįstas mokslo įrodymais
	1.2. Sumažinti socialinę ekonominę gyventojų diferenciaciją šalies ir bendruomenių lygmeniu	2.2. Kurti palankias sąlygas saugiai leisti laisvalaikį	3.2. Skatinti sveikos mitybos įpročius	4.2. Plėtoti sveikatos infrastruktūrą ir gerinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę, saugą, prieinamumą ir į pacientą orientuotą sveikatos priežiūrą
		2.3. Mažinti avaringumą ir traumų kelių eismo įvykiuose skaičių	3.3. Ugdyti optimalaus fizinio aktyvumo įpročius	4.3. Gerinti motinos ir vaiko sveikatą
		2.4. Mažinti oro, vandens ir dirvožemio užterštumą	3.4. Skatinti burnos	

Sveikatos tyrimų institutas

Lietuvos sveikatos profilis 2017

Šaltinis: OECD/European Observatory on Health Systems and Policies (2017),
Lietuva: šalies sveikatos profilis 2017, State of Health in the EU, OECD
Publishing, Paris/European Observatory on Health Systems and Policies,
Brussels. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264285293-lt>

Lietuvos sveikatos 2014–2025 metų strategija

- Lietuvos sveikatos 2014–2025 metų strategijos pagrindinis tikslas – pasiekti, kad 2025 m. šalies gyventojai būtų sveikesni ir pailgėtų jų gyvenimo trukmė, pagerėtų gyventojų sveikata ir sumažėtų sveikatos netolygumai
- Pagrindinis rodiklis: **Lietuvos gyventojų vidutinė būsimo gyvenimo trukmė:**
  - iki 2025 m. pasiekti, kad Lietuvos gyventojų vidutinės būsimo gyvenimo trukmės riba būtų 77,5 metų amžius

EBPO/HSPM Lietuvos sveikatos profilis 2017

- **Tikėtina gyvenimo trukmė Lietuvoje mažiausia ES – nuo ES vidurkio atsiliekama šešeriais metais.** Vyrų tikėtina gyvenimo trukmė yra beveik 11 metų trumpesnė nei moterų, ir tai didžiausias lyčių skirtumas ES. Mirtingumas dėl dviejų pagrindinių mirties priežasčių – išeminių širdies ligų ir insulto – ES vidurkį viršija atitinkamai keturis ir du kartus. Asmenų, nurodančių, kad jų sveikata gera, dalis yra mažiausia ES; tokių asmenų itin mažai tarp mažiausių pajamų kvintiliui priklausančių asmenų.

Lietuvos sveikatos 2014–2025 metų strategija

- **3. Formuoti sveiką gyvenseną ir jos kultūrą**
- 3.1. Sumažinti alkoholinių gėrimų, tabako vartojimą, neteisėtą narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimą ir prieinamumą bei azartinių lošimų, kompiuterinių žaidimų ir pan. prieinamumą (Tiesioginis atitikmuo strategijoje 75-82 punktai).
- 3.2. Skatinti sveikos mitybos įpročius
- 3.3. Ugdyti optimalaus fizinio aktyvumo įpročius
- 3.4. Skatinti burnos higienos ir profilaktinės burnos sveikatos priežiūros įpročius

EBPO/HSPM Lietuvos sveikatos profilis 2017

- Lietuviai alkoholio vartoja daugiau nei bet kuri kita ES tauta. Besaikis alkoholio vartojimas (besaikis girtavimas) visų pirma būdingas vyrams ir paaugliams. Su alkoholiu siejamų mirčių daugiau nei du kartus daugiau, palyginti su ES vidurkiu. Alkoholio kontrolės politikos stiprinimui Lietuvos politikos darbotvarkėje skiriama daug dėmesio, o 2018 m. sausio mėn. įsigaliojus...
- **EBPO rekomendacijos. Efficiency and quality:**
  - *Develop, fund, and implement a comprehensive evidence-based public health and prevention strategy, targeting determinants of health as well as high risk individuals. In particular, for alcohol, consider advertising bans and meaningful price hikes as well as primary care-level interventions. Increase the accountability of all stakeholders for delivering results. (atitinka 3.1)*

Lietuvos sveikatos 2014–2025 metų strategija

- 4. Užtikrinti kokybišką ir efektyvią sveikatos priežiūrą, orientuotą į gyventojų poreikius
- 4.1. Užtikrinti sveikatos sistemos tvarumą ir kokybę, plėtojant sveikatos priežiūros technologijas, kurių efektyvumas pagrįstas mokslo įrodymais :
  - 101.4. diegti įrodymais pagrįstas sveikatos technologijas, modernizuojant medicinos prietaisus, teikiant valstybės paramą sveikatos priežiūros specialistų kvalifikacijos kėlimui (*atitinka 101.4.1-101.4.7 punktai*)
  - 101.5. **Kokybės ir efektyvumo vertinimo kriterijų įdiegimas.** (*atitinka 101.5. punktas*)

EBPO/HSPM Lietuvos sveikatos profilis 2017

- **EBPO rekomendacijos. Sustainability and Access:**
  - Ensure that Health Technology Assessment becomes an integrated part of decision making within the health system and continue exploring opportunities for international collaboration in this domain and for procurement. (*atitinka 4.1*)
- **EBPO rekomendacijos. Efficiency and quality:**
  - *Strengthen the quality assurance architecture and develop a continuous quality assurance culture. In particular develop a national adverse event reporting and learning system, and set up a system to encourage and monitor compliance with guidelines.* (*atitinka 4.1*)

Lietuvos sveikatos 2014–2025 metų strategija

- 4.2. Plėtoti sveikatos infrastruktūrą ir gerinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę, saugą, prieinamumą ir į pacientą orientuotą sveikatos priežiūrą (*atitinka 105 ir 109.1 punktai*)
- 4.3. Gerinti motinos ir vaiko sveikatą
- 4.4. Stiprinti lėtinių neinfekcinių ligų prevenciją ir kontrolę
- 4.5. Plėtoti Lietuvos e. sveikatos sistemą (Lietuvos e. sveikatos sistemos infrastruktūros ir sprendimų plėtra, Lietuvos e. sveikatos sistemos integracija į ES e. sveikatos erdvę) (*atitinka 117, 117.1-117.3 punktai*)
- 4.6. Užtikrinti sveikatos priežiūrą krizių ir ekstremaliųjų situacijų atvejais.

EBPO/HSPM Lietuvos sveikatos profilis 2017

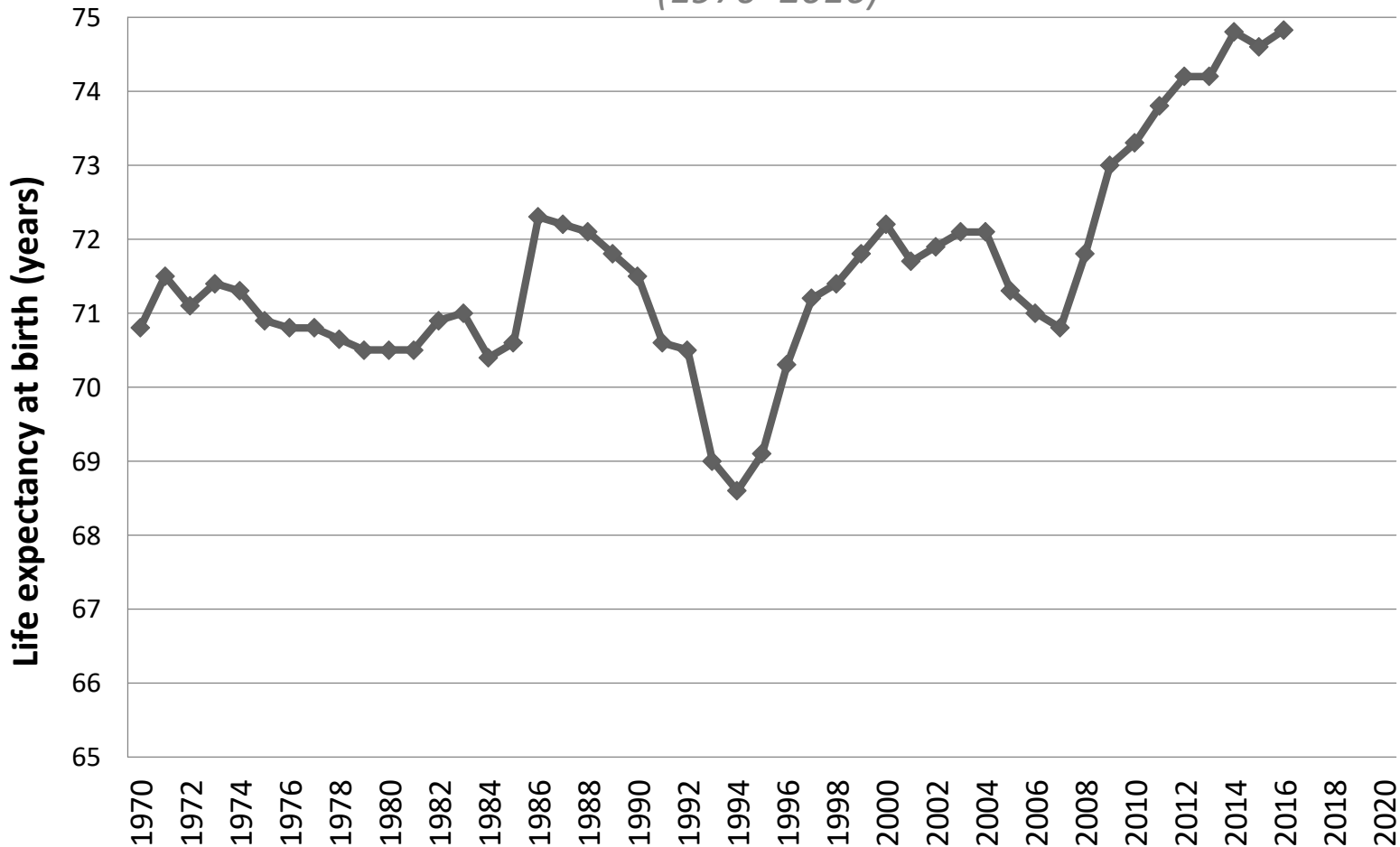
- **EBPO rekomendacijos. Efficiency and quality:**
- *Continue to strengthen primary care service delivery by: increasing the number and role of nurses; developing PHC teams' competencies to deliver mental health, primary and secondary prevention interventions; measuring and stimulating compliance with clinical guidelines. Furthermore develop linkages with other parts of the system, including hospital and social care, especially for chronic and high-need patients. (atitinka 4.2)*
- **EBPO rekomendacijos. Governance:**
- *Advance the development of e-health infrastructure, create additional incentives for providers and users to join and use it and pay additional attention to ensuring it is user-friendly. (atitinka 4.5)*

Igyvendintų alkoholio kontrolės politikos priemonių sąsajos su vidutine būsimo gyvenimo trukme 1970–2012 m.

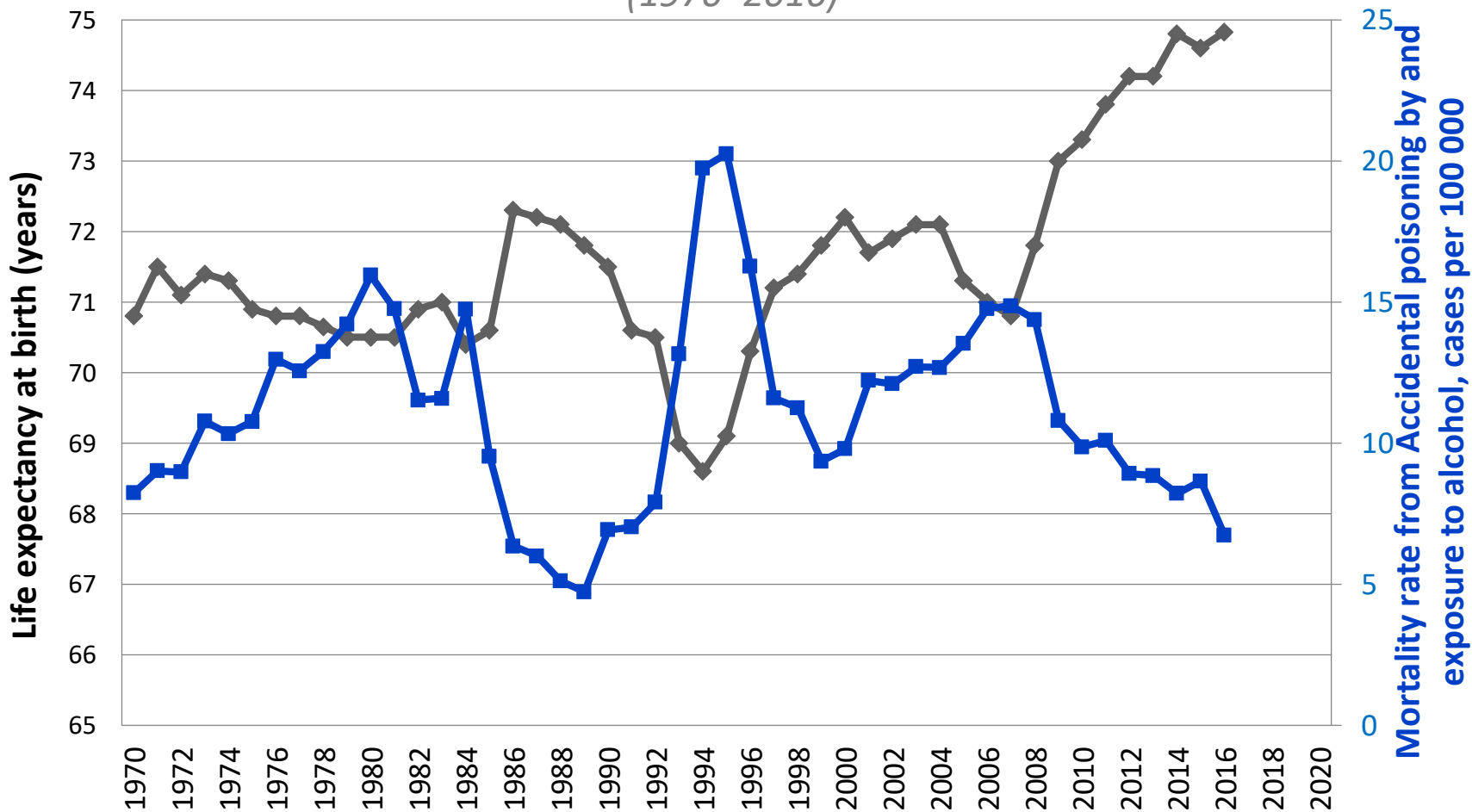
Reflection of alcohol control policy measures on life expectancy at birth in Lithuania (1970–2016)

Igyvendintų alkoholio kontrolės politikos priemonių sąsajos su vidutine būsimo gyvenimo trukme 1970–2012 m.

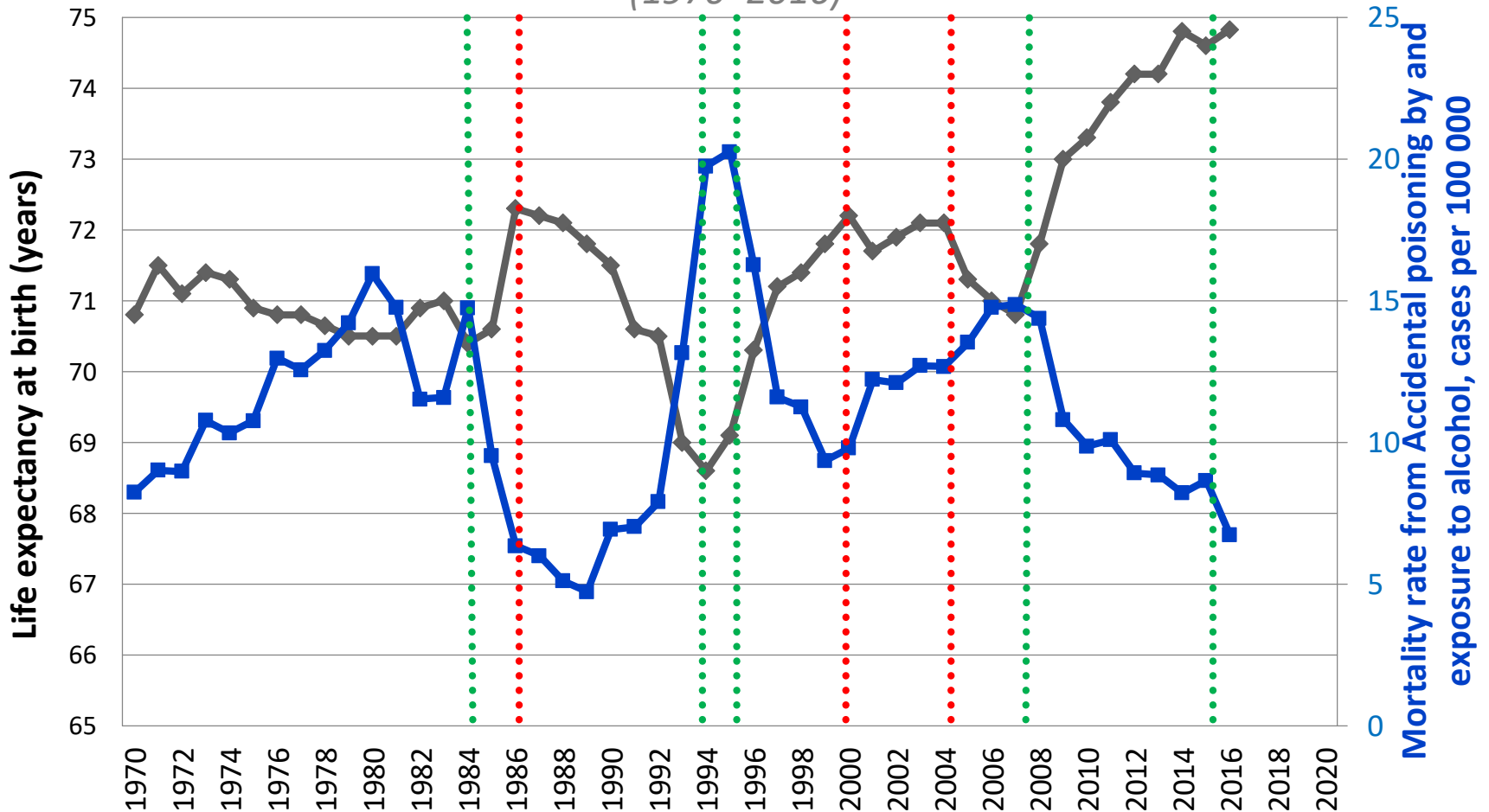
Reflection of alcohol control policy measures on life expectancy at birth in Lithuania (1970–2016)

Igyvendintų alkoholio kontrolės politikos priemonių sąsajos su vidutine būsimo gyvenimo trukme 1970–2012 m.

Reflection of alcohol control policy measures on life expectancy at birth in Lithuania (1970–2016)

- Baigiasi M.Gorbočiovo antialkoholinė politika
- Lietuva tampa nepriklausoma valstybe, pasibaigia iki tol egzistavusi alkoholio kontrolės sistema
- Prekyba alkoholiu tampa nekontroliuojama

- Priimama Valstybės alkoholio kontrolės programa
- 1996, 1997 ir 1998 m. ženkliai padidinamas akcizo mokestis alkoholiui

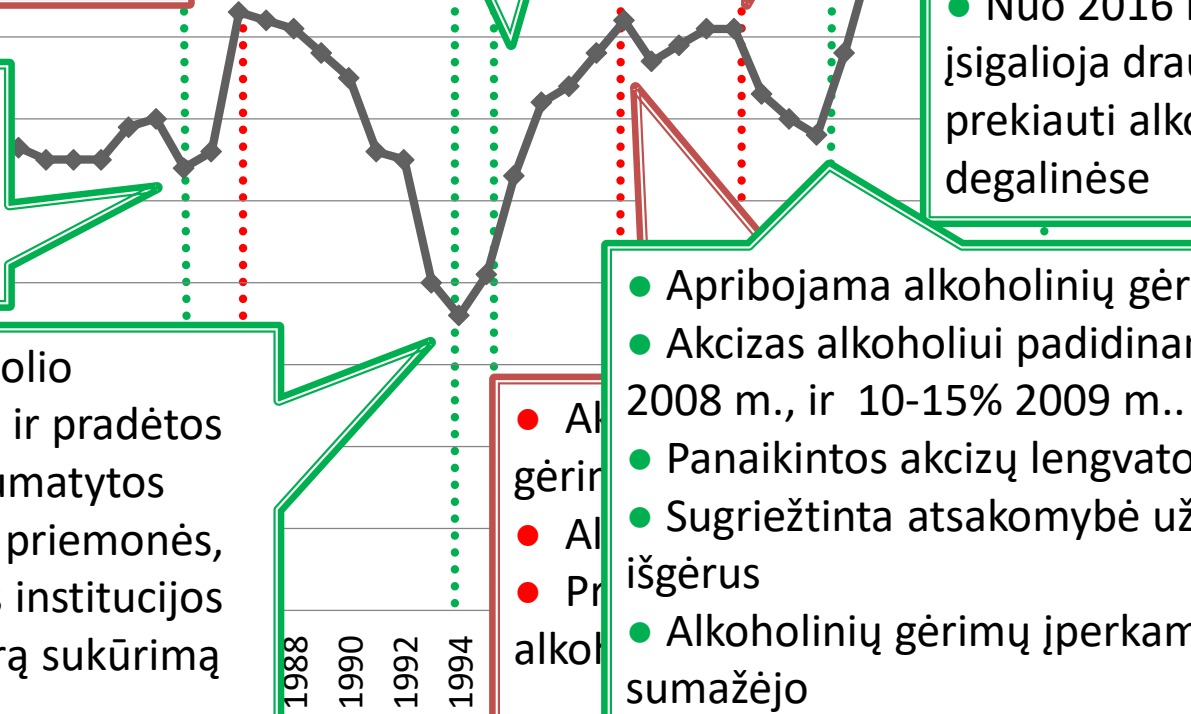
- Dėl įstojimo į ES alkoholiui panaikinamas importo mokestis
- ženkliai auga alkoholinių gėrimų įperkamumas

- Nuo 2016 m. pradžios įsigalioja draudimas prekiauti alkoholiu degalinėse

- Prasideda M.Gorbačiovo antialkoholinė politika

- Priimtas LR Alkoholio kontrolės įstatymas ir pradėtos įgyvendinti jame numatytos alkoholio kontrolės priemonės, įskaitant atsakingos institucijos už įstatymo priežiūrą sukūrimą

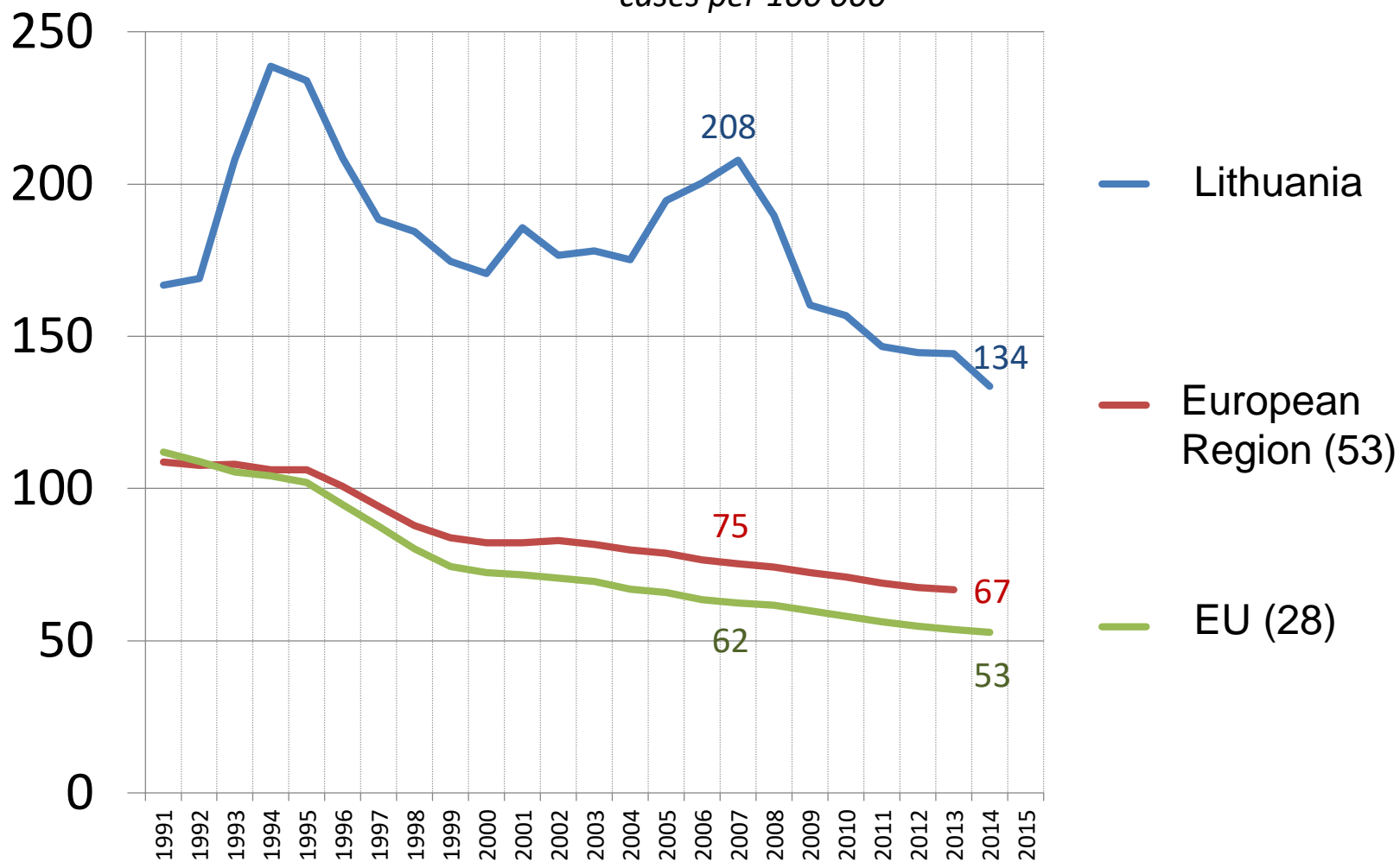
- Apribojama alkoholinių gėrimų reklama
- Akcizas alkoholiui padidinamas 10-20% 2008 m., ir 10-15% 2009 m..
- Panaikintos akcizų lengvatos
- Sugriežtinta atsakomybė už vairavimą išgėrus
- Alkoholinių gėrimų įperkamumas sumažėjo
- 2009 m. apribota naktinė prekyba alkoholiniais gėrimais

Standartizuotas mirtingumas nuo su alkoholio vartojimu siejamų priežasčių, mirčių sk. 100 000 gyventojų

Standardized mortality rate of selected alcohol-related causes, cases per 100 000

Apibendrinimas

- Lietuvos sveikatos strategijoje 2014-2025 yra aiškiai įvardintos bent kelios svarbios EBPO rekomendacijos susijusios su sveikos gyvensenos ir kokybiškos bei efektyvios sveikatos priežiūros užtikrinimu.
- Vidutinė būsimo gyvenimo trukmė – svarbiausias Lietuvos sveikatos strategijoje įvardinamas rodiklis bei tuo pačiu ypač akcentuojamas suminis rodiklis EBPO/HSPM apžvalgoje.
- Dalis svarbių EBPO rekomendacijų, taikomų į sveikatos priežiūros sistemos raidą, neatsispindi Lietuvos sveikatos strategijoje arba susiję principai paminėti daugiau bendrame kontekste.

Sveikatos tyrimų institutas

Ačiū už dėmesį!